

LOJËRA PËR ZGJIDHJEN E KONFLIKTEVE

LIDHSHMËRIA ME STANDARDET KOMBËTARE

Programi mësimor përfshin kompetenca relevante nga fushat e mëposhtme: **Zhvillimin personal dhe shoqëror dhe Shoqërinë dhe kulturën demokratike.**

Nxënësi/nxënësjë di dhe/ose është në gjendje:

V-A.2	të zgjedhë dhe të praktikojë aktivitete që sigurojnë zhvillimin dhe përmirësimin e shëndetit dhe mirëqenies personale mendore dhe fizike;
V-A.5	të njohë emocionet tek vetja dhe tek të tjerët, të perceptojë pasojat e reagimeve të veta emocionale në situata të ndryshme dhe të përdorë strategji të përshtatshme për përballimin e emocioneve;
V-A.7	të përdorë përvojat e veta për të lehtësuar të nxënit dhe për të përshtatur sjelljen individuale në të ardhmen;
V-A.9	të parashikojë pasojat e veprimeve të veta dhe të veprimeve të tjerëve për veten dhe për të tjerët;
V-A.10	të zbatojë parimet etike në vlerësimin e së drejtës dhe të gabuarës në veprimet personale dhe të tjerëve dhe të manifestojë tipare të virtytshme të karakterit (siç janë: ndershmëria, drejtësia, respekti, durimi, kujdesi, mirësjellja, mirënjohja, vendosmëria, guximi dhe vetëdisiplina);
V-A.12	të përballojë me sukses presionet sociale;
V-A.14	të dëgjojë në mënyrë aktive dhe të përgjigjet në mënyrë të përshtatshme, duke treguar empati dhe mirëkuptim për të tjerët dhe duke shprehur shqetësimet dhe nevojat e veta në mënyrë konstruktive;
V-A.15	të bashkëpunojë me të tjerët në arritjen e qëllimeve të përbashkëta, duke ndarë pikëpamjet dhe nevojat personale me të tjerët dhe duke marrë parasysh pikëpamjet dhe nevojat e të tjerëve;
V-A.16	të njohë problemet në marrëdhëniet me të tjerët dhe t'i qaset konflikteve në mënyrë konstruktive, duke respektuar të drejtat, nevojat dhe interesat e të gjitha palëve të përfshira;
V-A.19	të japë sugjerime, të shqyrtojë opsione të ndryshme dhe të parashikojë pasojat me qëllim nxjerrjen e përfundimeve dhe marrjen e vendimeve racionale;
V-A.20	të analizojë në mënyrë kritike informacionin dhe dëshmitë sipas kriterëve përkatëse;

V-A.21	të analizojë, vlerësojë dhe përmirësojë të nxëniet e vet;
VI-A.2	të analizojë sjelljen personale me qëllim përmirësimin, duke vendosur qëllime realiste dhe të arritshme për veprim aktiv në komunitet;
VI-A.3	të formulojë dhe argumentojë pikëpamjet e veta, të dëgjojë dhe analizojë pikëpamjet e të tjerëve dhe t'i trajtojë ata me respekt, edhe kur nuk është dakord;
VI-A.7	të njohë manifestimet e dhunës verbale dhe fizike në mjedisin e vet, të perceptojë pasojat e dhunës dhe ta kundërshtojë atë.

Nxënësi/nxënësja kupton dhe pranon se:

V-B.4	çdo veprim i ndërmarrë ka pasoja për të dhe/ose mjedisin e tij/saj;
V-B.5	nëse problemet (konfliktet) do të zgjidhen, varet nga mënyra se si ai/ajo i qaset zgjidhjes së problemeve dhe konflikteve;
V-B.8	ndërveprimi me të tjerët është i dyanshëm - ashtu siç ai/ajo ka të drejtë të kërkojë nga të tjerët që të jetë i aftësuar të plotësojë interesat dhe nevojat e veta, ai/ajo ka edhe përgjegjësinë t'u japë hapësirë të tjerëve për të plotësuar interesat dhe nevojat e veta;
V-B.9	kërkimi i informacioneve reciproke dhe pranimi i kritikës konstruktive çon në përparim personal në nivel individual dhe shoqëror;
V-B.10	nxënia është një proces i vazhdueshëm që nuk përfundon në shkollë dhe nuk kufizohet vetëm në arsimin formal;
VI-B.7	çdo qytetar është i detyruar të sillet me përgjegjësi ndaj bashkëqytetarëve, komunitetit dhe shoqërisë në tërësi, duke marrë vazhdimisht parasysh pasojat e veprimeve të tij/saj sipas të tjerëve dhe mjedisit.

REZULTATET E TË MËSUARIT

Tema 1: KONFLIKTET JANË PJESË E JETËS

Njohuritë/shkathtësitë:

- Kupton që termi konflikt më shpesh i referohet ngjarjeve të pakëndshme që shoqërohen me ndjenja negative.
- E di që konfliktet shkaktohen nga situata në jetën e përditshme të njerëzve.
- Mund të njohë konfliktet që ndodhin në jetën e përditshme (në shkollë, në shtëpi, në lagje).
- Mund të identifikojë palët në konflikt.
- Kupton që palët në konflikt e shohin konfliktin ndryshe dhe se nëse secila palë mund ta vendosë veten në vendin e tjetrës, konflikti do të jetë më i lehtë për t'u zgjidhur.

Qëndrimet/vlerat:	
• Pranon që konfliktet janë një pjesë e pashmangshme e jetës njerëzore. • Konsideron që konfliktet janë një problem i përbashkët i të dyja palëve në konfrontim.	
Përmbajtjet (dhe nocionet) dhe numri i orëve	Shembuj aktivitetesh
• Çfarë është konflikti? (Grindje, sherr, goditje/shqelma, sharje, fyerje, konflikt) 3 orë	• Secili nxënës thotë fillimisht Përsëndetje, pastaj prezantohet, duke thënë emrin e tij (pa mbiemër) dhe duke deklaruar diçka që e zemëron kur të tjerët ia bëjnë këtë (për shembull: <i>Përsëndetje, unë jam Dona! Zemërohem shumë kur dikush më bërtet pa nevojë.</i>) Pas çdo prezantimi, nxënësit e tjerë përsëndeten njëzëri (për shembull: <i>Përsëndetje, Dona!</i>). Mësuesi/ja thekson se ajo që një nxënës ka deklaruar si arsye për zemërim nuk duhet të përsëritet nga një nxënës tjetër (dhe sigurohet që kjo të zbatohet vazhdimisht). • Mësuesi/ja u tregon nxënësve situata nga jeta e përditshme që janë burime të mundshme konflikti dhe nxënësit diskutojnë se si ndihen në situata të tilla dhe pse. • Nxënësit, të ndarë në grupe, shkruajnë lloje të ndryshme sjelljesh që i shoqërojnë me konfliktin (për shembull: grindje, sharje, shqelma, fyerje) dhe më pas paraqesin atë që kanë shkruar dhe pse. • Nxënësve u paraqiten konflikte të ndryshme nga jeta e përditshme e tyre (midis nxënësve dhe mësuesve në shkollë, midis fëmijëve dhe prindërve/kujdestarëve dhe midis vëllezërve dhe motrave në shtëpi, si dhe midis miqve dhe të rriturve në lagje), dhe nxënësit (të ndarë në grupe) identifikojnë palët në secilin konflikt dhe pasojat e konflikteve në marrëdhëniet midis palëve të përfshira. Në një diskutim të hapur, theksohen edhe konflikte të tjera të ngjashme nga përvoja e drejtpërdrejtë e nxënësve. • Nxënësit, të ndarë në grupe, marrin stripe të cilët i analizojnë nga aspekti i pranisë së konfliktit dhe mënyrës se si ndodhi. Zhvillohet një diskutim i përbashkët nëse konfliktet mund të ishin shmangur dhe si.
• Si e shohin palët konfliktin? (Perspektiva e tyre dhe e të tjerëve)	• Lexohet historia e elefantit dhe gjashtë të verbërve dhe nxënësve u kërkohet ta luajnë atë në role. Zhvillohet një diskutim i hapur për të përcaktuar se problemi i përshkruar lind ngaqë secili pjesëmarrës e sheh të njëjtën gjë ndryshe. Nxënësve u tregohet një imazh i dyfishtë (për shembull: një vazo/dy profile) dhe pyeten se çfarë shohin në imazh. Zhvillohet një diskutim i hapur për të përcaktuar se njerëzit mund të shohin gjëra të ndryshme në të njëjtën fotografi edhe kur shohin mirë.

2 orë	Nxënësve u referohet një ilustrim i një ngjarjeje që tregon reagimin e një fëmije i cili është dëshmitar i një makine që godet një djalë me biçikletë dhe më pas u tregon miqve të tij jo për aksidentin, por për biçikletën që pa. Zhvillohet një diskutim i hapur për të përcaktuar se ajo që njerëzit do të shohin në një situatë të caktuar varet kryesisht nga interesat e tyre. • Lexohet një situatë që përshkruan një ngjarje në të cilën një fëmijë ndëshkohet nga nëna e tij për shkak se nuk u kthye në shtëpi në kohë, pa e ditur nëna e tij se ai e bëri këtë sepse po ndihmonte një shok klase me kërkesë të mësueses. Zhvillohet një diskutim i hapur për të arritur në përfundimin se konflikti ndodhi sepse të dy palët nuk diskutuan arsyet e sjelljes së tyre. Nxënësit luajnë role se si do të dukej një bisedë midis nënës dhe fëmijës nëse të dy do të donin ta shihnin situatën përmes syve të njëri-tjetrit. • Nxënësve, të ndarë në çifte, u jepet një ilustrim që tregon dy fëmijë që debatojnë për diçka (për shembull: kush do të luajë me topin, çfarë do të shfaqet në TV). Një nxënës në çift duhet të mendojë dhe të shkruajë atë që thotë njëri fëmijë në ilustrim, dhe nxënësi tjetër duhet të mendojë dhe të shkruajë atë që thotë fëmija tjetër. Disa çifteve u kërkohet të luajnë dialogun që kanë shkruar. Çifteve më pas u kërkohet të ndërrojnë rolet dhe ta luajnë situatën në atë mënyrë. Zhvillohet një diskutim i hapur për të arritur në përfundimin se nëse palët mund ta vendosin veten në vendin e njëri-tjetrit, konflikti shihet në një mënyrë tjetër. • Nxënësve, të ndarë në grupe, u jepet një kuiz E VËRTETË/E PAVËRTETË me pohime që përmbledhin atë që është mësuar në mësimet mbi temën “Konfliktet janë pjesë e jetës”. Pasi ta kenë përgjigjur, saktësia e përgjigjeve të dhëna diskutohet me të gjithë.
Tema 2: SJELLJA DHE KONFLIKTET	
Njohuritë /shkathtësitë	
• Bën dallimin midis sjelljes së përshtatshme dhe asaj të papërshtatshme dhe kupton se si përshtatshmëria e sjelljes përcaktohet nga situata në të cilën ajo manifestohet. • E di që sjellja e papërshtatshme mund të shkaktojë konflikt. • Kupton se si nën ndikimin e bashkëmoshatarëve, mund të shkaktohet dëmtim i objekteve dhe lëndim fizik dhe psikologjik i të tjerëve. • Bën dallimin midis sjelljes miqësore dhe asaj armiqësore në një situatë konflikti.	
Qëndrimet/shkathtësitë	
• Kupton rëndësinë e marrjes së përgjegjësisë për sjelljen e vet.	

- Beson se bashkëpunimi midis palëve në një konflikt çon në një zgjidhje të drejtë.

**Përmbajtjet (dhe nocionet)
dhe numri i orëve**

• **Sjellje e përshtatshme dhe e papërshtatshme** (sjellje e mësuar dhe e lindur, sjellje e përgjegjshme dhe e papërgjegjshme, dëmtim fizik, lëndim psikologjik dhe fizik)

2 orë

- Në një diskutim të hapur, koncepti i sjelljes përkufizohet si tërësia e veprimeve të secilit person. Duke përdorur një fletë pune që thekson të paktën 15 veprime të ndryshme (për shembull: frymëmarrja, lidhja e lidhëseve të këpucëve, teshtitja, shkrimi në mure, noti, sharja, gënjeshtria), nxënësit, të ndarë në grupe, përcaktojnë se cila sjellje është e lindur dhe cila është e mësuar/e fituar. Në një diskutim të përbashkët, përcaktohet nga ku mund të shihet se veprimi i treguar është i lindur, pra i mësuar. Secili grup i caktohet detyra të dalë me tre veprime të tjera që janë të lindura dhe tre që janë të mësuar. Në fund, secili grup paraqet përgjigjet me një shpjegim pse konsiderohen të tilla.
- Zhvillohet një diskutim i hapur me qëllim dallimin midis sjelljes së përshtatshme dhe të papërshtatshme në një mënyrë të tillë që të kuptohet se fëmijët nuk pritët të sillen në të njëjtën mënyrë kur janë në vende të ndryshme (për shembull: në një restorant dhe në shtëpi gjatë vakteve, në shesh lojërash dhe në shtëpi gjatë lojës) dhe ndaj të gjithëve (për shembull: ndaj prindërve, ndaj miqve, ndaj mësuesve). Nxënësve, të ndarë në grupe, u jepet një fletë pune me të paktën 15 veprime të ndryshme (për shembull: këndim, lojë me top, vrapim, hedhje mbeturinash, goditje, shkarravitje, pështymë) me detyrën për të përcaktuar për secilin veprim nëse është i përshtatshëm dhe/ose i papërshtatshëm dhe kur është i përshtatshëm dhe kur nuk është. Grupet paraqesin përgjigjet e tyre dhe në fund, përmes një diskutimi të hapur, arrihet në përfundimin se përshtatshmëria e sjelljes/veprimit varet nga situata në të cilën ndodh.
- Nxënësve, të ndarë në grupe, u jepet detyra të dalin dhe të shkruajnë të paktën tre sjellje gjatë orës së mësimit që janë të përshtatshme dhe tre të tjera që janë të papërshtatshme. Çdo grup paraqet atë që ka shkruar dhe shpjegon pse i konsideron sjelljet e theksuara të përshtatshme ose të papërshtatshme. Në fund, përmes një diskutimi të hapur, arrihet në përfundimin se çdo sjellje që shqetëson të tjerët është e papërshtatshme.
- Nxënësve u lexohet një përshkrim i dy situatave që përfshijnë disa fëmijë: në një situatë, dëmi i shkaktohet një automjeti nga disa fëmijë (dëmtim fizik), dhe në një situatë tjetër, disa fëmijë fyejnë dhe godasin një fëmijë tjetër për shkak të pamjes së tij (lëndim fizik dhe psikologjik), ku njëri prej fëmijëve sugjeron se çfarë duhet bërë, tjetri e mbështet atë dhe i treti pranon të marrë pjesë. Leximi ndërpritet herë pas here dhe nxënësve u kërkohet të thonë se çfarë mendojnë se ndodhi më pas, pa komentuar mbi të. Pastaj, diskutohet përgjegjësia e secilit fëmijë në situatë për të arritur në përfundimin se secili është përgjegjës për veprimet e veta, pavarësisht nëse është iniciatori apo thjesht një ndjekës. Pasi të kenë mbaruar së lexuari të dy situatat, nxënësve u kërkohet të përshkruajnë një situatë të ngjashme ku ata vetë kanë shkaktuar dëm fizik ose psikologjik nën ndikimin e miqve të tyre dhe çfarë duhet të kishin bërë për të shmangur pjesëmarrjen në të.

• Qasje pozitive dhe negative ndaj konflikteve (bashkëpunim në vend të konfliktit, sjellje miqësore kundrejt sjelljes armiqësore) 3 orë	• Duke përdorur një litar, mësuesi/ja demonstroi se çfarë do të thotë kur dy persona veprojnë si kundërshtarë (përmes lojës "Tërheqje litari") dhe çfarë do të thotë kur ata veprojnë si bashkëpunëtorë (përmes lojës "Zgjidhe veten nëse mundesh"). Pastaj, përmes diskutimit, nxënësit i krahasojnë dy situatat me situata konflikti nga jeta e përditshme. • Nxënësit, të ndarë në çifte, i renditin pjesët e historisë së ilustruar për gomarët e uritur sipas renditjes së ngjarjeve dhe më pas një nxënës (nga çifte të ndryshme) tregon një skenë nga historia. Në fund, zhvillohet një diskutim me të gjithë për të kuptuar se konflikti është një problem i përbashkët që mund të zgjidhet përmes bashkëpunimit. • Nxënësit, të ndarë në grupe, mbledhin katrorë nga pjesët që secili prej tyre ka marrë, gjatë të cilit detyrohen të bashkëpunojnë sipas rregullave të dhëna (pa folur, pa rënë dakord me shenja, pa marrë ose kërkuar, vetëm duke dhënë). Pastaj, diskutohet kuptimi i bashkëpunimit në zgjidhjen e një problemi të përbashkët. • Nxënësve u tregohen situata konflikti (nga ilustrimet e dhëna), së pari me një adresë dhe përgjigje armiqësore, dhe më pas me një përgjigje miqësore, dhe atyre u kërkohet të interpretojnë situatat dhe të diskutojnë ndryshimin midis një adrese dhe përgjigjeje dhe tjetrës. Nxënësve, të ndarë në grupe, u jepet detyra të dalin me sjellje armiqësore dhe miqësore në një situatë të caktuar dhe të interpretojnë atë që kanë menduar. • Nxënësve, të ndarë në grupe, u jepet një kuiz E VËRTETË/E PAVËRTETË me pohime që përmbledhin atë që është mësuar në mësimet me temë "Sjellja dhe Konfliktet". Pasi të përgjigjen, saktësia e përgjigjeve të dhëna diskutohet me të gjithë.
Tema 3: NEVOJAT DHE VLERAT SI BURIMET E KONFLIKTIT	
Njohuritë/shkathtësitë	
• Kupton ndryshimin midis.../dallon midis... • Mund të paraqesë dhe identifikojë nevojat themelore të njerëzve dhe të shpjegojë kuptimin e tyre. • Kupton se si nevojat themelore ndikojnë në sjelljen e njerëzve. • Kupton se konfliktet mund të lindin si rezultat i nevojave themelore të paplotësuara. • E di se nevoja për dashuri dhe miqësi i bën njerëzit, veçanërisht fëmijët, të marrin rreziqe, duke vënë veten dhe të tjerët në rrezik.	

- Kupton që vlerat ndikojnë në sjelljen e njerëzve dhe në vendimet që ata marrin.
- E di që përplasja midis vlerave të ndryshme mund të shkaktojë konflikt jo vetëm me të tjerët, por edhe me veten.

Qëndrimet/vlerat

- Pranon rëndësinë e përmbushjes së nevojave themelore të palës tjetër në konflikt.
- Pranon që njerëzit e tjerë mund të kenë vlera të ndryshme nga ai/ajo.

Përmbajtjet (nacionet) dhe numri i orëve

Shembuj të aktiviteteve

- **Nevojat bazë** (nevojat për mbijetesë, siguri, dashuri dhe miqësi, vlerësim dhe vetërealizim) 2 orë

- Mësuesi/ja shpjegon nevojat themelore duke përdorur një prezantim që thekson dhe përcakton nevojat për mbijetesë, siguri, dashuri dhe miqësi, respekt dhe vetë-aktualizim si nevojat e të gjithë njerëzve. Pastaj nxënësit, të ndarë në grupe, marrin një fletë me përshkrime të shkurtra të situatave në të cilat përfshihen nevoja të ndryshme (1 deri në 2) me detyrën e identifikimit të nevojave që kërcënohen në secilën prej situatave të theksuara. Pasi përgjigjet e dhëna përputhen me ato të sakta, zhvillohet një diskutim i hapur rreth asaj që bënë gjatë ditës së kaluar dhe cilat nevoja u plotësuan në këtë mënyrë, cilat nuk u plotësuan dhe pse.
- Lexohet një përshkrim i një situatë në të cilën një fëmijë mendon se nevoja e tij për dashuri nga prindërit e tij kërcënohet nga vëllai/motra e tij më e vogël sepse prindërit i kushtojnë më shumë kohë. Zhvillohet një diskutim i hapur rreth asaj se si nevoja për dashuri mund të plotësohet në një mënyrë të përshtatshme, pa kërcënuar nevojat e të tjerëve. Pastaj lexohet një përshkrim i një situatë në të cilën një fëmijë shpallet frikacak sepse refuzon të marrë pjesë në një lojë të rrezikshme me miqtë e tij. Zhvillohet një diskutim i hapur se si mund të plotësohet nevoja për miqësi në një mënyrë të përshtatshme, pa rrezikuar nevojat e tjera. Në fund, nxënësve u kërkohet të rendisin situatat në ngjashmëri nga jeta e tyre e përditshme.
- Nxënësve, të ndarë në grupe, u kërkohet të shkruajnë në një fletë pune me skica të vizatuara të tullumbaceve çfarë nuk duhet të bëjnë në emër të dashurisë dhe miqësisë edhe kur dikush i sfidon (për shembull: gënjejnë, vjedhin, pinë duhan). Çdo grup prezanton atë që kanë shkruar. Pastaj, të njëjtat grupe nxënësish u kërkohet të shkruajnë në një fletë pune tjetër me skica të vizatuara të luleve çfarë do të bënin për të marrë dhe dhënë dashuri dhe miqësi (për shembull: japin dhurata, luajnë lojëra së bashku, ndajnë një sandviç). Çdo grup prezanton atë që kanë shkruar. Përmes një diskutimi të hapur, arrihet në përfundimin se veprimet e njerëzve, të shkaktuara nga nevoja të ndryshme, mund të çojnë në konflikte, por edhe se konfliktet mund të shmangen duke respektuar nevojat e të tjerëve.

Dallimet në vlera (konflikti i brendshëm) 2 orë	- Çdo nxënës merr një listë me të paktën 20 vlera të ndryshme (për shembull: paqja, besnikëria, arsimi, besimi, fuqia, suksesi, fama, shëndeti, ndershmëria, respekti, guximi) dhe zgjedh pesë që do t'i merrte me vete nëse do t'u duhej të largoheshin papritur nga planeti Tokë me një anije kozmike. Pastaj nxënësit ndahen në grupe dhe tani secili grup duhet të zgjedhë së bashku pesë vlera që grupi do t'i marrë me vete. Secili grup prezanton se cilat vlera ka zgjedhur, dhe mësuesi/ja i shkruan ato në tabelë, pastaj përcaktohet se cilat vlera zgjidhen më shpesh dhe cilat më pak (cilat rezultuan të ishin më të rëndësishmet dhe cilat më pak të rëndësishmet) dhe nxënësve u kërkohet të shpjegojnë pse është kështu. Pasi mësuesi/ja i përcakton vlerat si gjëra që janë të rëndësishme për ne dhe në të cilat besojmë, zhvillohet një diskutim i hapur për të arritur në përfundimin se është mjaft normale që njerëzit të ndryshojnë në lidhje me ato vlera që janë më të rëndësishme për ta. - Mësuesi/ja prezanton të paktën tre situata nga jeta e përditshme që mund të shkaktojnë konflikte të brendshme për shkak të një përplasjeje vlerash të ndryshme që ndodh tek një person (për shembull: 1) një fëmijë dëshiron çokollatë, por nuk ka para ta blejë, por mund ta vjedhë nga një dyqan; 2) një fëmijë gjen një portofol në rrugë me shumë para dhe dokumente personale; 3) një fëmijë duhet të mësojë për një test dhe miqtë e tij e ftojnë të shkojë me ta në një festë ditëlindjeje). Pas prezantimit të secilës situatë, diskutoni se cilat vlera janë në konflikt dhe cilën do të zgjidhnin dhe pse. - Nxënësve, të ndarë në grupe, u kërkohet të dalin me situata nga jeta e përditshme në të cilat ndryshimet në vlera midis fëmijëve ose midis të rriturve dhe fëmijëve mund të çojnë në konflikte. Secili grup duhet së pari të aktrojë situatën dhe pastaj të shpjegojë se cilat vlera të secilës palë shkaktojnë konfliktin. - Nxënësve, të ndarë në grupe, u jepet një kuiz i VËRTETË/I PAVËRTETË me pohime që përmbledhin atë që u mësua në ORË mbi temën "Nevojat dhe Vlerat si Burime Konflikti". Pasi të përgjigjen, saktësia e përgjigjeve të dhëna diskutohet me të gjithë.
--	--

Tema 4: ZEMËRIMI DHE KONFLIKTET

Njohuritë /shkathtësitë

- Mund të njohë dhe shfaqë emocione të ndryshme të shprehura në mënyrë joverbale.
- Kupton se si disa gjeste dhe shprehje të fytyrës joverbale mund të çojnë në konflikt.
- E di që zhvendosja e zemërimit mund të çojë në konflikt.
- Mund të zbatojë mënyra themelore për të kontrolluar zemërimin e vet.
- Mund të njohë veprimet e shkaktuara nga zemërimi dhe të ofrojë veprime për të neutralizuar zemërimin.

Qëndrimet/vlerat	
• Dënon sjelljen agresive si reagim ndaj zemërimit të pakontrolluar. • Pranon që kontrollimi i zemërimit të vet është i rëndësishëm për shmangien ose zgjidhjen e konflikteve. • Është i gatshëm të ndërmarrë veprime për të neutralizuar zemërimin e palës tjetër.	
Përmbajtjet (dhe nocionet) dhe numri i orëve	Shembuj të aktiviteteve
• Shprehja e emocioneve (shprehje joverbale) 1 orë	• Çdo nxënës merr një fletë me të paktën 10 rrathë në të cilën duhet të vizatojë një fytyrë që tregon se si ndihet personi në situatën e përshkruar nën rreth (shembuj situatash: ai/ajo mori testin më të mirë, i vodhën atletet, ai/ajo po shikon një film të frikshëm në shtëpi vetëm, ai/ajo u kap duke gënjyer, ai/ajo nuk e mbajti premtimin, kafsha e tij/saj shtëpiake vdiq, ai/ajo ndihmoi prindërit e tij/saj). Nxënësit, të ndarë në grupe, krahasojnë fytyrat e vizatuara dhe së bashku identifikojnë se cilat ndjenja duhet të pasqyrojnë fytyrat e vizatuara (shembull: krenari, zemërim, frikë, siklet, zhgënjim, trishtim, lumturi). Çdo grup paraqet ndjenjat e identifikuar dhe përshkruan se si duken fytyrat e atyre që përjetojnë ndjenjat e theksuara. Pastaj secilit grup i jepet të paktën një nga situatat për ta përfaqësuar, përveç fytyrës, me të gjithë trupin, duke vendosur krahët, shpatullat dhe këmbët në pozicionin e duhur ose duke i lëvizur ato me gjeste të përshtatshme. Së fundmi, përmes një diskutimi të hapur, kuptohet se njerëzit shprehen edhe joverbalisht - përmes fytyrës dhe trupit të tyre (pa fjalë). • Nxënësit, të ndarë në grupe, dalin me lloje të ndryshme shprehjesh joverbale që mund të shkaktojnë konflikt (p.sh.: nxjerrja e gjuhës, shfaqja e gishtit të mesëm, gjeste përçmuese dhe fyese me dorë), dhe më pas ua paraqesin ato të tjerëve dhe shpjegojnë pse ato shkaktojnë konflikt.
• Zemërimi dhe sjellja agresive (të shprehurit e zemërimit, kontrollimi i zemërimit të vet, neutralizimi i zemërimit të palës tjetër) 3 orë	• Mësuesi/ja lexon një tregim që përshkruan simbolikisht se si zgjerohet konflikti duke përfshirë palë të reja për shkak të zhvendosjes së zemërimit nga autori i krimit tek një tjetër. Zhvillohet një diskutim i hapur përmes të cilit identifikohen palët në konflikt dhe analizohen pasojat e përfshirjes së tyre në konflikt të shkaktuar nga pamundësia për të kontrolluar zemërimin dhe tërbimin. Nxënësit, të ndarë në grupe, e paraqesin historinë në formën e një stripi komik. • Nxënësve u paraqiten të paktën dy situata nga jeta e përditshme në të cilat një fëmijë tregohet shumë i zemëruar sepse dikush ose diçka e pengon të bëjë atë që dëshiron të bëjë në atë moment. Pasi lexojnë çdo situatë, nxënësve, të ndarë në grupe, u kërkohet të mendojnë se si do ta bënin.

- A mund të reagonte fëmija në një situatë të tillë? Përgjigjet paraqiten para të gjithëve. Pastaj mësuesi/ja paraqet katër mënyrat themelore të kontrollit të zemërimit të vet (numërimi deri në 10, vonesa, shkrimi i mesazheve, imagjinimi) dhe secili grup nxënësish del me një mënyrë që mund të zbatohet për të kontrolluar zemërimin në situatat e përshkruara më parë. Së fundmi, nxënësit japin shembuj situatash nga përvoja e tyre në të cilat mund të zbatohen mënyrat e ofruara të kontrollit të zemërimit të vet.
- Lexohet një përshkrim i një situatë konflikti ku tregohet sjellja agresive si shkak dhe pasojë e zemërimit të shkaktuar. Në një diskutim të hapur, analizohet se si zemërimi i shkaktuar te njëra palë u manifestua në një sulm ndaj palës tjetër, gjë që shkaktoi zemërim te pala tjetër dhe një reagim në formën e një sulmi, dhe ofrohen veprime alternative që do të kontribuonin në shmangien e konfliktit. Nxënësve, në çifte, u kërkohet të kujtojnë situata të ngjashme nga përvoja e tyre kur ishin të zemëruar me njëri-tjetrin dhe të ofrojnë një qasje të ndryshme për të shmangur konfliktin që ka ndodhur ose që mund të ndodhë. Vullnetarët mund t'i interpretojnë situatat para të gjithëve. • Mësuesi lexon një përshkrim të një situatë konflikti ku një fëmijë fyen një tjetër (i cili humbi një gol dhe ekipi i tij humbi ndeshjen e futbollit) gjë që provokoi sjellje agresive nga ana e fëmijës së ofenduar. Pastaj historia lexohet përsëri, por këtë herë me pritjen që nxënësit do të ndërpresin sa herë që ndodhin veprime që provokojnë dhe/ose ndezin konfliktin. Në një diskutim të hapur, konflikti analizohet dhe kërkohen bashkërisht veprime përmes të cilave pala e sulmuar mund të neutralizojë sjelljen agresive të provokuar nga zemërimi i palës tjetër dhe të çojë në zgjidhjen ose shmangien e konfliktit. Së fundmi, nxënësve u kërkohet (individualisht) të japin shembuj të ngjashëm nga përvoja e tyre personale.
- Nxënësve, të ndarë në grupe, u jepet një kuiz E VËRTETË/E PAVËRTETË me pohime që përmbledhin atë që është mësuar në klasë për temën "Zemërimi dhe Konflikti". Pasi të përgjigjen, saktësia e përgjigjeve të dhëna diskutohet me të gjithë.

Tema 5: KOMUNIKIMI DHE KONFLIKTET

Njohuritë/shkathtësitë

- Kupton që dëgjimi i kujdesshëm është një parakusht për komunikim të suksesshëm.
- Kupton se si keqkuptimi mund të shkaktojë konflikt.
- Bën dallimin midis të folurit të papërshtatshëm që shkakton konflikt dhe komunikimit që kontribuon në shmangien dhe/ose zgjidhjen e konfliktit.

• Di të drejtohet në një mënyrë jo kërcënuese, duke respektuar rregullat e komunikimit për zgjidhjen e konflikteve.	
Qëndrimet/vlerat	
• Pranon rëndësinë e komunikimit jo-kërcënues në shmangien dhe/ose zgjidhjen e konflikteve. • Ka një qëndrim kritik ndaj komunikimit të papërshtatshëm dhe kërcënues që çon në konflikt.	
Përmbajtjet (dhe nocionet) dhe numri i orëve	Shembuj të aktiviteteve
• Dëgjim i kujdesshëm dhe adresim jo kërcënues (keqkuptim) 2 orë	• Nxënësit luajnë një version të adaptuar të lojës “Telefon i Prishur” – mësuesi/ja i pëshpërit një fjali më të gjatë me rreth dhjetë fjale nxënësit të parë në rresht, dhe më pas secili nxënës, pasi e dëgjon dhe ia kalon tjetrit, e shkruan në një copë letër para tij/saj që ua fsheh të tjerëve. Fjalja e dëgjuar nga nxënësi i fundit në rresht shkruhet në tabelë. Fjalja në tabelë krahasohet me fjalinë e thënë nga mësuesi/ja dhe me disa fjali të tjera të shkruara nga nxënësit. Në një diskutim të hapur, ata analizojnë pse fjalja ndryshoi dhe si dëgjimi dhe transmetimi i asaj që është dëgjuar gabim mund të çojë në keqkuptim, dhe keqkuptimi në konflikt. Nxënësve u kërkohet të rendisin situata nga përvoja e tyre personale ku kanë ndodhur keqkuptime sepse diçka nuk është dëgjuar dhe/ose nuk është përcjellë mirë. • Nxënësve, të ndarë në çifte, u jepet një përshkrim i shkurtër i njërit prej të paktën katër llojeve të ndryshme të adresimit që janë një burim potencial konflikti (për shembull: fyerje, ngacmim, akuzim pa arsye dhe kërkesë për të marrë pjesë në një aktivitet të rrezikshëm/të paligjshëm). Çdo çift shkruan se si do të reagonte një fëmijë që nuk di asgjë për zgjidhjen e konfliktit në një situatë të tillë. Pastaj, çifte vullnetarësh e interpretojnë të gjithë situatën, duke përfshirë reagimin ndaj adresës origjinale. Pastaj, secilit çift i jepet një skenar për një adresë të mundshme jo-kërcënuese në përgjigje të adresave origjinale që mund të shkaktojnë konflikt. Çiftet e vullnetarëve interpretojnë një situatë sipas zgjedhjes së tyre. Së fundmi, në një diskutim të hapur, përcaktohet ndryshimi midis reagimit të dikujt që nuk di asgjë për zgjidhjen e konfliktit dhe dikujt që di si të përdorë adresën jo-kërcënuese.
• Rregullat e komunikimit për zgjidhjen e konflikteve 4 orë	• Mësuesi/ja shkruan në tabelë rregullat e mëposhtme të komunikimit: 1. Dëgjoni palën tjetër. 2. Tregoni problemin, mos e fajësoni palën tjetër. 3. Tregoni ndjenjat tuaja. 4. Respektoni ndjenjat e palës tjetër. 5. Përqendrohuni në të ardhmen. 6. Kontrolloni zemërimin tuaj. 7. Neutralizoni sulmet e palës tjetër. 8. Merrni përgjegjësi për veprimet tuaja. Çdo nxënës merr një fletë letre me një lule të vizatuar në petalet e saj, në të cilën duhet të shkruajë rregullat (një rregull në secilën petal) dhe pastaj ta presë lulen. (Lulja përdoret në të gjitha klasat ku punohet mbi rregullat e komunikimit.)

	- Mësuesi/ja paraqet ilustrime të disa situatave që tregojnë situata të ndryshme konfliktuale në të cilat shkelen rregullat e komunikimit (një situatë për secilin rregull). Për secilën situatë, ai shpjegon se cili rregull shkelet dhe jep një shembull se si duhet të reagohet nëse rregulli respektohet, pas së cilës zhvillohet një diskutim rreth asaj se çfarë ndryshon në situatën e konfliktit kur zbatohen rregullat e komunikimit. Nxënësit, të ndarë në grupe, marrin shembullin e ilustruar me detyrën për të dalë me situata të ngjashme nga jeta e tyre e përditshme në të cilat mund të zbatohet i njëjti rregull dhe për të shkruar se si do të reagonin duke respektuar rregullin. E njëjta procedurë përsëritet për secilën situatë, dhe situatat renditen në katër orë. - Nxënësve, të ndarë në grupe, u jepet një kuiz E VËRTETË/E PAVËRTETË me pohime që përmbledhin atë që është mësuar në mësimet mbi temën "Komunikimi dhe Konfliktet". Pasi ta përgjigjen, saktësia e përgjigjeve të dhëna diskutohet me të gjithë.
Tema 6: ZGJIDHJA E KONFLIKTIT	
Njohuritë/shkathtësitë	
- Ka njohuri mbi qasjet themelore për zgjidhjen e konflikteve që çojnë në zgjidhje të drejta. - Është në gjendje të zbatojë qasjet themelore për zgjidhjen e konflikteve që lindin në marrëdhëniet me fëmijët e tjerë.	
Qëndrimet/vlerat	
Është i gatshëm të ndërmarrë veprime që çojnë në zgjidhje të drejta për konfliktet.	
Përmbajtja (dhe nocionet) dhe numri i orëve	Shembuj të aktiviteteve
Zgjidhje të drejta (pjesëtim përgjysmë, një për një, pesë/koka, humor, kërkim falje, shtyrje, shmangie dhe kërkim ndihme) 8 orë	Nxënësve u shfaqen situata të ndryshme konflikti – një herë me sjellje armiqësore dhe një herë me sjellje miqësore, të cilat nxënësit i interpretojnë fillimisht. Pastaj ata identifikojnë qasjen e duhur për zgjidhjen e konfliktit që çon në një zgjidhje të drejtë, duke përdorur një poster të përgatitur paraprakisht me një shigjetë lëvizëse mbi të cilën janë shkruar tetë qasjet themelore që fëmijët pritët të përdorin për të zgjidhur konfliktet në marrëdhëniet e tyre të ndërsjella. Së fundmi, nxënësit, të ndarë në grupe, dalin me situata të tjera konflikti nga jeta e tyre e përditshme që mund/mund të zgjidhen duke zbatuar qasjen e dhënë, prezantojnë konfliktin dhe zgjidhjen dhe shpjegojnë pse e konsiderojnë zgjidhjen e treguar të drejtë. (Punohet vetëm një qasje për orë mësimi, duke përdorur të njëjtën qasje.)
Zgjidhja e konflikteve ndërmjet fëmijëve	Nxënësit ndahen në grupe dhe secili grup merr një përshkrim të një konflikti fiktiv që ka ndodhur midis shokëve të klasës (gjatë orës së mësimi, gjatë pushimit, në sheshin e lojërave), midis miqve nga lagjja dhe/ose midis

1 orë	vëllezërve/motrave. Çdo grup analizon konfliktin e tij në lidhje me palët, si sillet secila palë, cilat emocione dhe nevoja/vlera janë të përfshira në konflikt, cilat rregulla komunikimi shkelen dhe ofron një zgjidhje të drejtë për të zgjidhur konfliktin. Së fundmi, ai ua paraqet konfliktin e tij nxënësve të tjerë.
• Prezantim për zgjidhjen e konflikteve 3 orë	• Nxënësit ndahen në grupe dhe secili grup zgjedh se si do t'u tregojë fëmijëve të tjerë se si zgjidhen konfliktet. Prezantimi mund të jetë me një poster të vizatuar, një mesazh video të inçizuar, një klip video të inçizuar që tregon zgjidhjen e konflikteve, një tekst kënge kuptimplotë, etj. • Organizohet një aktivitet për nxënës të tjerë, prindër dhe mësues, në të cilin do të prezantohen produktet e përgatitura nga nxënësit.